
Handleiding Spoorzoeker

Praktische aanwijzingen

Leseenheden

Voorwoord

Voor u ligt de vernieuwde uitgave van de handleiding Spoorzoeker. De nieuwste uitgave van het leerlingboek is voorzien van een nieuwe opmaak, verschijnt full colour en in gebonden vorm. Reden voor een nieuwe uitgave van de handleiding is echter niet gelegen in een nieuwe opmaak en verschijningsvorm. Op grond van de veranderende inzichten en nieuwe ontwikkelingen heeft ook een herordening van de leerstof plaatsgevonden. Deze nu voor u liggende handleiding is aan deze herordening aangepast.

Voor de eerdere gebruikers van de Spoorzoeker geven wij kort een opsomming van de grootste veranderingen:

- Andere hoofdstuknummering;
- Hoofdstuk twee; de interesseverkenning is iets anders van opzet;
- Hoofdstuk drie; het onderdeel 'Persoonlijke kenmerken' is nu uitgewerkt in twee aparte paragrafen; t.w. 'Mijn werkhouding' en 'Mijn eigenschappen';
- In hoofdstuk vier is een aparte bladzijde ingeruimd om leerlingen te helpen vragen voor de beroepenverkenning te genereren. Tevens is het werkblad 'Beroepskenmerken' nu in het boek opgenomen;
- Hoofdstuk vijf is geheel nieuw van opzet. De aanvankelijk gehanteerde indeling van de beroepenwereld is verdwenen. Deze indeling sluit niet meer aan op het vernieuwde boek voor havo-3 en vwo-3, de Profielkiezer. De korte beschrijvingen van de vmbo-afdelingen zijn eveneens weggelaten. De huidige uitgave concentreert zich vooral op de keuze voor het derde leerjaar en een vooruitblik hierop voor zowel havo/vwo als vmbo ;
- Aanpassing van het aantal afdelingen en ruimte om ook speciale afdelingen op te nemen. In het vmbo zijn een aantal nieuwe richtingen ontstaan die formeel geen afdelingen zijn; sport en dienstverlening, ict, toerisme en recreatie en mogelijk ook andere.
- meer ruimte om intrasectorale of intersectorale programma's in de overzichten op te nemen

Deze veranderingen maakten een aanpassing van de handleiding noodzakelijk.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Praktische aanwijzingen	4
Leseenheden Spoorzoeker	
Eenheid 1	Wat kan ik van de Spoorzoeker verwachten? 5
	Kopieerbladen: beroepenkaartjes 7
Eenheid 2	Kijk op mezelf 10
Eenheid 3	Kijk op mijn wensen 11
Eenheid 4	Kijk op mijn interesse 13
Eenheid 5	Waar heb ik op school belangstelling voor? 14
Eenheid 6	Kijk op mijn capaciteiten 16
Eenheid 7	Mijn werkhouding 17
Eenheid 8	Mijn capaciteiten, talenten en vaardigheden 19
	Kopieerblad: Ruimtelijk inzicht 22
	Kopieerblad: Technisch inzicht 23
Eenheid 9	Mijn eigenschappen 26
Eenheid 10	Een ontdekkingsreis door beroepenland 28
Eenheid 11	Droomberoep 29
Eenheid 12	Man/vrouw beroep en de status van een beroep 30
Eenheid 13	Wat is een beroep? 32
Eenheid 14	Kiezen 34
ICT en nieuwe media	35

Praktische aanwijzingen

1. Aandachtspunten bij het opstellen van een LOB werkplan Spoorzoeker

Bij het opstellen van een werkplan voor uw school is het van belang met de volgende aandachtspunten rekening te houden:

- Praktische sectororiëntatie of overige projectmatige activiteiten, bijvoorbeeld een excursie naar een bedrijf;
- het tijdstip van het noteren van de rapportcijfers en de beoordeling van de vakdocenten op het werkblad 'Mijn advies';
- de periode, waarin individuele gesprekken met leerlingen (en hun ouders) plaatsvinden. Heeft u of de decaan met elke leerling een gesprek of alleen maar met leerlingen, die voor een moeilijke beslissing staan?
- de activiteiten van adviesbureaus. Zoals hulp bij de LOB, ouderavonden, het verzorgen van een project (bijv. groepsprogramma's). Daarnaast kunt u denken aan psychologisch onderzoek, waarvan in de praktijk de volgende varianten het meest voorkomen:
 - klassikale screening (capaciteiten, interesses, sociaal-emotioneel) als ondersteuning van het adviesmoment aan het einde van het tweede leerjaar;
 - individueel psychologisch onderzoek (zowel schriftelijk als mondeling met nabespreking met school en ouders) met als doel 'probleemleerlingen' zo goed mogelijk te adviseren;
- aandachtspunten voor de schoolorganisatie, zoals:
 - wanneer zijn er overlegmomenten van de mentor met de schooldecaan en met de vakdocenten;
 - wanneer brengen vakdocenten hun adviezen en beoordeling uit;
 - wat is de rol van de schoolleiding als er zich probleemsituaties voordoen?

2. Hoe verhoudt de PSO zich tot de LOB?

De Spoorzoeker richt zich vooral op leerlingen in het tweede leerjaar vwo, havo en vmbo - theoretische en gemengde leerweg. Voor de vmbo-leerling bestaat de mogelijkheid om in leerjaar twee deel te nemen aan de PSO (Praktische sectororiëntatie). Vandaar dat dit thema in deze handleiding is opgenomen.

In de Praktische sectororiëntatie ligt zoals de naam

al aangeeft het accent op het praktisch handelen en oriënteren van de leerling. In vergelijking met de cognitieve vakken wordt de leerling meer aangesproken op zijn praktische vaardigheden (werken met handen, materiaal en gereedschap, het in praktijk brengen of toepassen van kennis), sociale vaardigheden (samenwerken, omgangsvormen en zorgdragen) en het nemen van verantwoordelijkheid voor een goed verloop (planning en sturing).

Vanuit de optiek van de methodiek Beroepskeuzedagboek draagt de Praktische sectororiëntatie bij aan het vergroten van de bewustwording van de leerling. Door de praktische opdrachten van de PSO doet de leerling nieuwe ervaringen op (ontdekken), kan hij zijn verwachtingen en reeds aanwezige zelfbeoordelingen bijstellen (toetsen) en verkrijgt hij een beter referentiekader voor zijn prestaties (vergelijken). Tenslotte kan de PSO ook bijdragen aan een beter zicht op de arbeids- en beroepenwereld.

De PSO versterkt de LOB

Omdat de persoonlijkheidsvorming, de zelfervaring en de bewustwording de basis vormen van de LOB, is de PSO te beschouwen als een waardevolle bijdrage aan alle lesstofonderdelen waarin de leerling zelfbeoordelingen maakt.

Door de PSO leert de leerling de werkomgeving, het materiaal, de leerstof en de sfeer van werken kennen binnen een sector. De mondelinge of schriftelijke voorlichting is daardoor beter voor hem te plaatsen.

Het praktisch actieve element geeft de LOB tevens een dynamisch karakter, dat later in de bovenbouw kan terugkomen in de Beroepspraktijkvorming of in andere stages buiten de school. Ook hier wordt de leerling geconfronteerd met de realiteit, maar vindt de beoordeling meer plaats vanuit de praktijkbegeleider.

De Spoorzoeker bladzijde 4 tot en met 6

Hoofddoelstelling is dat de leerling de relevantie van loopbaanoriëntatievragen inziet en dat hij op de hoogte is van de te maken keuze na het tweede leerjaar.

Leerdoelen

Om de bereidheid te verwerven met interesse en zelfstandigheid aan de Loopbaanoriëntatie en -Begeleiding (LOB) te werken, dienen de leerlingen in de eerste plaats in te zien wat de LOB voor hen inhoudt. Teneinde dit te bereiken is het gewenst dat de leerling:

- weet welke keuze hij na dit jaar kan maken;
- bewuster wordt van zijn eigen verwachtingen, wensen, ideeën, twijfels en bedenkingen t.a.v. het begrip loopbaanoriëntatie;
- de Spoorzoeker als leidraad voor zijn loopbaanoriëntatie leert kennen;
- weet dat de keuzebegeleider hulp en stimulans kan geven bij het zelfstandig uitvoeren van de loopbaanoriëntatie;
- weet dat hij voldoende tijd heeft om zijn loopbaanoriëntatie rustig en zorgvuldig voor te bereiden.

Informatie voor de begeleider

Het serieus nemen van de motivatie van de leerlingen en deze doelgericht bevorderen, is bij de LOB beslist noodzakelijk. Een relatief zelfstandige LOB gaat uit van een actief meedoen en van een bereidheid van de kant van de leerling. Dit lukt pas als de leerling het nut en het doel ervan inziet en weet voor welke keuze hij gesteld staat.

Het is kenmerkend voor de nog keuze-onrijpe leerling om zijn persoonlijke betrokkenheid uit te stellen tot een onbestemd 'later'. Totdat zijn interesse gewekt is, heeft de keuze-onrijpe leerling steeds weer motiverende aansporingen nodig van de keuzebegeleider en/of van klasgenoten, die keuzerijper zijn.

Voor deze eenheid zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- bij de inleiding van een nieuw thema uitgaan van wat voor de leerlingen van belang is en wat bij hen leeft aan verwachtingen, ideeën en onzekerheden. Kortom: aansluiten bij de beginsituatie van de leerlingen, dat wil zeggen hun belevingswereld centraal stellen;
- de leerlingen duidelijk maken op welke manier de

Spoorzoeker aan hun verwachtingen en toekomstplannen kan beantwoorden;

- benadrukken, dat zij de LOB niet moeten beschouwen als een schoolvak, maar dat het er om gaat een toekomstplan uit te stippelen, dat gestalte krijgt door een aantal kleine beslissingen, die slechts zijzelf tot een goed einde kunnen brengen.

Werkvorm 'Wat kan ik van de Spoorzoeker verwachten?'

Een veertigtal beroepen staat op de kaartjes. Laat de leerlingen - zonder te weten wat erop staat - één kaartje kiezen en vertel dat hun loopbaankeuze nu gemaakt is. Zij hebben immers zelf gekozen. De kaartjes zijn zo ingedeeld dat verschillende beroepsaspecten er in verborgen zijn, te weten:

- beroepen met een lage status;
- beroepen met een hoge status;
- beroepen, waarbij het rollenpatroon onderwerp van discussie kan zijn;
- beroepen, waarbij afkomst een rol speelt;
- beroepen, die geografisch of cultureel onmogelijk zijn;
- droomberoepen;
- beroepen met toekomst;
- beroepen met weinig toekomst;
- onbekende beroepen;
- beroepen, waartegen ethische bezwaren mogelijk zijn.

Inventariseer hoeveel leerlingen tevreden zijn, hoeveel leerlingen ontevreden zijn en hoeveel leerlingen geen duidelijke uitspraak doen. Noteer deze aantallen op het bord.

Laat de leerlingen reageren waarom ze het gekozen beroep wel of niet accepteren en schrijf hun reacties in trefwoorden op het bord. Naar alle waarschijnlijkheid komen er een aantal van de eerdergenoemde aspecten naar voren, aangevuld met opmerkingen over eigen capaciteiten, interesses of persoonlijkheid. Daaruit zal blijken welke aspecten zij erg belangrijk vinden. Na deze werkvorm is het vrij gemakkelijk om de leerlingen duidelijk te maken dat zomaar kiezen niet kan en dat, wanneer er gekozen moet worden, een goede voorbereiding heel belangrijk is.

Vat dit samen, bijvoorbeeld: Bij loopbaanoriëntatie moet je zorgen dat je niet zomaar een beroep toebedeeld krijgt. Je moet zelf kiezen en je keuze niet aan

anderen of aan het toeval overlaten.

Laat de leerlingen met potlood invullen welke beginsituatie op bladzijde 4 op hen van toepassing is. Noteer op het bord hoeveel reacties er zijn voor de verschillende mogelijkheden. Vraag enkele leerlingen hun keuze toe te lichten. Deze reacties afronden met:

Als je nog helemaal geen idee hebt, dan is de verleiding groot om voorlopig niet serieus over loopbaanoriëntatie na te denken en alles nog uit te stellen. Dit laatste is echter geen goede oplossing, omdat je dan later merkt dat je in de knel raakt. Wat je kunt doen, is op zoek gaan naar welke mogelijkheden er zijn. De nadruk ligt vooral op het ontdekken van jouw mogelijkheden in de studie- en beroepwereld. Zet boven categorie 1 het woord 'ontdekken'.

Mocht je twijfelen dan is het goed om de verschillende mogelijkheden met elkaar te vergelijken. Alleen door vergelijken kun je uiteindelijk tot een keuze komen. Zet boven categorie 2 het woord 'vergelijken'.

Als je reeds een duidelijk plan hebt, dan kan het geen kwaad deze keuze nog eens goed te overdenken en je nog meer in jouw keuze te verdiepen. Wil je iets kopen, dan stap je immers niet de eerste de beste winkel binnen om later te ontdekken dat je toch eerst beter had moeten rondneuzen. Zet boven deze categorie de woorden 'controleren en verdiepen'.

Werkvorm 'Stap voor stap'.

Uit de eerder gehanteerde werkvorm met de kaartjes zal het de leerling al enigszins duidelijk zijn dat bij de LOB veel vragen op hem afkomen, waarop hij in de loop van de tijd antwoorden moet vinden.

Om niet te verzanden in het grote aantal vragen, om het overzicht te blijven behouden en om een bepaalde lijn uit te zetten, is het noodzakelijk dat de leerling weet wat hem te wachten staat en wat voor soort vragen er gaan komen.

Op bladzijde 5 vindt de leerling deze vragen geordend naar de zes te nemen stappen.

Behandel daarbij ook kort het schema op bladzijde 6. Het lijkt zinvol om niet al te diep op de verschillende mogelijkheden en keuzen in te gaan maar slechts te benadrukken dat de leerlingen binnen het havo/vwo en het vmbo verschillende keuzemomenten tegen zullen komen. In grote lijnen kunt u aangeven welke activiteiten er naast de Spoorzoeker in de LOB plaatsvinden.

Huiswerkopdracht

Beschrijf in de 6 stappen van bladzijde 5 hoe je een vakantie zou kunnen voorbereiden. Verzin bij elke stap één of meer vragen.

HOVENIER

VUURTORENWACHTER

DISKJOCKEY

TRAPEZEWERKER

MARKTKOOPMAN

PELSJAGER

MEDICIJNMAN

**TECHNICUS
KERNCENTRALE**

SCHOONMAKER

TIMMERMAN

LABORANT

STUNTMAN

DETECTIVE

PILOOT

POLITIE-AGENT

PRIESTER/PREDIKANT

DIERENVERZORGER

LERAAR

BAKKER

FILMSTER

KASTELEIN

LASSER

CROUPIER

VERPLEEGKUNDIGE

FOTOMODEL

**COMPUTER
PROGRAMMEUR**

DATATYPIST

MONTEUR

LANDBOUWER

BANKEMPLOYÉ

VERKOPER

SLAGER

KONING(IN)

BEROEPSMILITAIR

FOTOGRAAF

**APOTHEKERS-
ASSISTENT**

**SCHOONHEIDS
SPECIALIST**

BOEKHOUDER

PROFSPORTER

TV PRESENTATOR

ICT-SPECIALIST

SOUNDENGINEER

De Spoorzoeker bladzijde 8 tot en met 10

Hoofddoelstelling van deze eenheid is het aanbren-
gen van een eerste structuur.

Leerdoelen

De leerling:

- kan de begrippen 'denken, doen en invoelen' als drie voor loopbaanoriëntatie belangrijke persoonlijkheidskenmerken hanteren;
- weet zijn eigen activiteiten en bezigheden te plaatsen in het kader van denken, doen en invoelen;
- leert de beroepenwereld bekijken aan de hand van deze driedeling en beschouwt deze driedeling als een eerste globale indeling van de beroepenwereld;
- is in staat om deze drie kenmerken te verbinden met de beroepenwereld: werken met gegevens, werken met dingen en werken met mensen.

Informatie voor de begeleider

Er zijn mensen die aan hun gevoelsleven, lichamelijke fysieke activiteiten en hun zintuiglijke waarneming maar weinig aandacht geven. Een veronachtzaming van deze belangrijke aspecten is ook op school en in de LOB soms te constateren. Hoe abstract de leerstof, hoe geringer de mogelijkheid voor zintuiglijke en gevoelsmatige beleving immers is.

Daarom is het belangrijk om leerlingen reeds vanaf het begin van de LOB te laten zien dat denken, doen en invoelen gelijkwaardig zijn.

Werkvorm 'Kijk op mezelf'

Beroepen worden uitgeoefend door mensen. Dit betekent dat de invulling van beroepen direct samenhangt met de mogelijkheden, die mensen hebben.

Teken een mens op het bord. Mensen maken in hun werk gebruik van het hoofd, de handen en het hart. Waar horen denken, doen en invoelen bij thuis? Wat verstaan we onder denken, doen en invoelen? Neem met de leerlingen de beschrijvingen op bladzijde 8 door. Leg de leerlingen de vraag voor of zij één van deze drie belangrijker vinden. Vat het geheel samen door te zeggen dat ze alle drie even belangrijk zijn, ook al lijkt het soms dat de één

belangrijker wordt gevonden dan de ander. Behandel daarna de rest van bladzijde 8.

Bij de tweede opdracht op bladzijde 8 (vrijtijdsactiviteiten) is het aan te bevelen de door de leerlingen genoemde voorbeelden op het bord te noteren. Zodoende ontstaat een groepsoverzicht. Laat ze tenslotte op bladzijde 8 onderaan een rangorde (1, 2 of 3 bepalen).

Werkvorm 'Kijk op beroepen'

Dezelfde ingang, die de leerlingen bij 'Kijk op mezelf' hebben leren toepassen, wordt nu gebruikt om tot een eerste globale indeling van de beroepenwereld te komen.

Neem samen met hen bladzijde 9 en een gedeelte van bladzijde 10 (tot en met de foto) door.

Foto 1 = denken

Foto 2 = doen

Foto 3 = invoelen

Benadruk dat weliswaar een aspect overheersend is, maar dat eigenlijk in ieder beroep alle drie de aspecten aanwezig zijn. Alleen de verdeling tussen de drie aspecten is steeds anders.

Behandel tenslotte het laatste gedeelte van bladzijde 10 en laat de leerlingen ter afsluiting bepalen hoe sterk hun voorkeur is om:

- gegevens te bewerken;
- te werken met dingen;
- om te gaan met mensen.

Vraag de leerlingen de samenvatting in te vullen.

De rangorde kunnen de leerlingen op het werkblad 'Mijn advies' overnemen.

Huiswerkopdracht.

Spoorzoeker bladzijde 11 tot en met 13

De lesstof van deze eenheid heeft een minder directe relatie met de loopbaanoriëntatie. Behandeling van deze eenheid is daarom afhankelijk van de beschikbare LOB-uren.

Hoofddoelstelling is de leerling meer inzicht te geven in wensen in het algemeen en zijn persoonlijke wensen in het bijzonder.

Leerdoelen

De leerling:

- wordt zich bewust hoe wensen ontstaan, uit welke behoeften zij voortkomen en wat wensen over ons zeggen;
- wordt gestimuleerd tot het opdoen van zelfkennis: wanneer verrijken wensen het leven en wanneer werken zij beperkend?;
- beseft dat hij over zijn wensen goed moet nadenken;
- ontdekt dat wensen aan situatie en leeftijd gebonden zijn.

Informatie voor de begeleider

Voor de loopbaanoriëntatie is het van belang dat leerlingen in staat zijn te ontdekken dat egocentrische 'impulsieve' wensen van minder belang zijn dan wensen, die gericht zijn op de toekomst, op het maatschappelijk welzijn en op de ander. In feite wordt zo de stap gezet van wens naar waarde. Een blik in de wensspiegel (bladzijde 13) kan de betekenis hebben van: hoe wil ik mezelf presenteren, maar kan ook inhouden: welke waarden vind ik voor mezelf belangrijk?

Werkvorm

- 1) Als inleiding op het thema vertelt u het verhaaltje op bladzijde 11. Elke leerling mag nu drie wensen doen, die met potlood ingevuld worden. Als dit gebeurd is, kunnen de leerlingen de opdracht op bladzijde 12 maken. De antwoorden van de leerlingen worden klassikaal behandeld.
- 2) Schrijf nu de volgende drie rubrieken op het bord: mezelf, anderen, een betere, eerlijkere, gezondere wereld.
Vraag een aantal leerlingen naar de door hen op

bladzijde 11 opgeschreven wensen en noteer deze op het bord onder de rubriek waar zij thuishoren. Vraag tenslotte of er leerlingen zijn die andersoortige wensen hebben, zodat ook deze genoteerd kunnen worden.

- 3) Analyseer met de leerlingen waar hun wensen betrekking op hebben aan de hand van:

a. Mezelf: wensen waarbij je vooral aan jezelf denkt

- komen je wensen voort uit je huidige stemming, behoefte of uit je actuele situatie? (bijv. dorst hebben na een sportwedstrijd, opblijven om een film te zien, ziek zijn omdat je een proefwerk niet geleerd hebt, vrij willen zijn omdat je ouders je alles voorschrijven, luieren omdat je het zo druk hebt gehad);
- is er in je wensen een gerichtheid op de toekomst te ontdekken? (bijv. kampioen worden met je team, betere cijfers halen dan op je laatste rapport, niet meer zoveel snoepen of chatten);
- wil je van een ander iets krijgen, hoop je op een fortuinlijk lot uit de loterij, waardoor je allerlei dingen kunt kopen, veel geld hebt, aanzien verkrijgt bij andere mensen, in luxe kunt leven?
Vraag de leerlingen wie van de drie volgende personen (Felix, Hans of Marie-Louise) vooral wensen voor zichzelf noemt (Felix onderstrepen).

b. Anderen: wensen, waarbij je rekening houdt met anderen

- wens je andere mensen in je omgeving en leefwereld iets goeds toe? (gezin, familie, vrienden, klasgenoten, burens, collega's).
Vraag de leerlingen wie van de drie (Nicole, Hans of Lucia) vooral wensen voor anderen noemt (Hans onderstrepen).

c. Een betere wereld: wensen, waarin het werken aan een betere wereld voorop staat.

- zijn je wensen erop gericht om iets schadelijks te vermijden of iets waardevols in stand te houden? (milieu, oorlog/vrede, welzijn, oprechtheid)

-
- wil je zelf iets waardevols tot stand brengen of je aan een belangrijke taak wijden? (zorg voor gezondheid of natuur, vrijheid, achtergestelden helpen).

Vraag de leerlingen wie van de drie (Felix, Fatima of Marie-Louise) een betere wereld wenst (Marie-Louise onderstrepen).

Geef de leerlingen na deze analyse de kans om hun aanvankelijke wensen op bladzijde 11 bij te stellen, maar benadruk dat ze zo eerlijk mogelijk moeten zijn.

Laat ze daarna de samenvatting op bladzijde 13 invullen.

De les kan worden afgesloten met de vraag waarom wensen (anderen, een betere wereld) voor loopbaanoriëntatie het belangrijkste zijn.

Huiswerkopdracht

Vraag twee leerlingen in de volgende eenheid iets te vertellen over hun favoriete hobby.

Stimuleer hen zoveel mogelijk materiaal mee te brengen en indien mogelijk ook een demonstratie te geven. Vraag vooral te vertellen waarom zij die hobby zo graag doen, hoe zij daartoe gekomen zijn en wat ze zouden missen als ze die hobby niet zouden hebben. Zij kunnen in de voorbereiding gebruik maken van bladzijde 14 tot en met 17.

De Spoorzoeker bladzijde 14 tot en met 19

Hoofddoelstelling is dat de leerling zicht krijgt op zijn beweegredenen voor de activiteiten, die hij ont-plooit.

Leerdoelen

De leerling:

- vraagt zich bij elke activiteit af, wat hij hierbij beleeft, wat hem plezier geeft, en ontdekt op deze manier zijn behoeften en interesses;
- geeft mogelijke vrijetijdsbestedingen aan;
- dient zich bewust te worden van zijn mogelijkheden in de vrije tijd.

Informatie voor de begeleider

De beroepeninteresse kan zelden of nooit direct worden afgeleid van de vrijetijdsbesteding. Belangrijk is wel dat leerlingen zich realiseren waarom bepaalde vrijetijdsactiviteiten zoveel voor hen betekenen. Deze leerstofeenheid kan leiden tot een belangrijke toename van het zelfinzicht van de leerling. Daarnaast kan deze les, mits met zorg uitgevoerd, een positief effect hebben op de sfeer in de klas.

Hiervoor is het echter wel nodig dat er een basis van onderling vertrouwen in de klas is.

Werkvorm 'spreekbeurt'

Deze werkvorm dient in eenheid drie voorbesproken te zijn met de leerlingen die een spreekbeurt over hun hobby houden. Twee leerlingen presenteren hun favoriete hobby voor de klas (zo levendig mogelijk met voorbeelden en demonstraties). Zij vertellen hierbij wat deze hobby voor hem of haar betekent en wat zij bij deze vrijetijdsactiviteit over zichzelf ontdekt hebben. Deze werkvorm mag best het gehele uur in beslag nemen.

De vragenlijst (bladzijde 15 tot en met 17) en de uitwerking (bladzijde 18) kan als huiswerk worden meegegeven.

Alvorens met deze werkvorm te beginnen is het belangrijk stil te staan bij de voorbeelden van Henk, Inge en Martijn (bladzijde 14).

Lees met de leerlingen de tekst op bladzijde 14 en verduidelijk het geheel.

Laat de leerlingen oefenen met een ander voorbeeld.

Het kost de leerlingen gemiddeld genomen veel moeite om eigen motieven te benoemen.

Om ze bewuster te maken van de eigen beweegredenen is het goed iedere leerling vier kernvragen mee te geven:

- hoe ben ik eigenlijk tot deze hobby gekomen?
- wat betekent deze hobby voor mij en wat zou ik missen als ik deze hobby niet had?
- wat voor moeilijkheden of problemen kom ik in deze hobby tegen?
- wanneer heb ik behoefte om aan mijn hobby te werken en wanneer niet?

Behandel tenslotte ook het verhaal van Janneke en Pieter op bladzijde 18. Dit verhaal dient de leerling duidelijk te maken dat de duur en frequentie van een activiteit meestal een indicatie is van de mate van belangrijkheid van deze activiteit. Behandeling van dit thema is zinvol daar leerlingen – juist in deze leeftijdsfase – nogal vaak van voorkeur wisselen.

Door ze te laten nadenken over duur, frequentie en belang krijgt de leerling de mogelijkheid aangereikt een onderscheid te maken tussen betekenisvolle en minder betekenisvolle activiteiten.

Huiswerkopdracht

Invullen van bladzijde 15 tot en met 18 en samenvatten van het eigen interessebeeld (bladzijde 19).

Spoorzoeker bladzijde 20 tot en met 22

Hoofddoelstelling is dat de leerling - evenals in eenheid vier - zijn beweegredenen voor bepaalde interesses leert kennen. De verkenning van de interesse in eenheid vijf is nu gericht op schoolactiviteiten en gaat met name over de schoolvakken.

Leerdoelen

De leerling:

- kan een verband leggen tussen bij hem aanwezige interesses en schoolvakken, waarin aan deze interesses tegemoet wordt gekomen;
- kan enkele beweegredenen aangeven waarom sommige schoolvakken zijn voorkeur hebben;
- kan een rangorde samenstellen van zijn meest favoriete schoolvakken en kan deze keuze beargumenteren;
- kan een onderscheid maken tussen interesses, belangrijk voor de vrije tijd en interesses, die belangrijk zijn voor zijn loopbaanoriëntatie.

Informatie voor de begeleider

In eenheid vier is de leerling vooral bezig geweest zijn interesses te onderzoeken in het ervaringsgebied 'vrije tijd'. Een ander ervaringsgebied voor hem is gelegen op school.

Ook daar kan de leerling - door het aanbod van de verschillende leerstof - een aanknopingspunt vinden voor zijn interesseverkenning.

Werkvorm

Neem met de leerlingen bladzijde 20 door.

Laat ze vervolgens alle schoolvakken, die ze momenteel aangeboden krijgen, invullen.

Wellicht is het overbodig te vermelden dat ook vakken als lichamelijke opvoeding, muziek, handarbeid, godsdienst, techniek, verzorging en informatiekunde genoteerd dienen te worden.

Laat ze daarna een eerste inschatting maken (is jouw interesse voor dit vak weinig-redelijk-veel?).

Laat ze de nummers van de drie favoriete vakken omcirkelen. Wanneer een leerling niet tot dit aantal kan komen, spoor hem dan zoveel mogelijk aan om toch tot drie te komen.

Aan deze eerste inschatting dient geen absolute waarde te worden gehecht. Leerlingen zullen zon-

der verdere introductie geneigd zijn hun interesses direct te koppelen aan schoolcijfers.

De volgende werkvormen zijn dan ook bedoeld om tot een 'zuivere' keuze te komen.

Vertel vervolgens dat - evenals in eenheid vier - het erg belangrijk is te ontdekken waarom die interesse voor bepaalde vakken bestaat.

Maak een onderverdeling in de vakken en schrijf deze op het bord: de taalvakken, de exact-rekenkundige vakken, de algemeen vormende vakken, de beroepsgerichte vakken, de expressievakken, de levensbeschouwelijke vakken en sport.

Probeer vervolgens samen met de klas redenen te vinden waarom iemand bepaalde vakken graag doet. Bijv. bedenk eens een aantal redenen waarom iemand graag met talen bezig is. Mogelijke antwoorden kunnen zijn: ik lees graag, ik ben er goed in, ik wil me in het buitenland graag verstaanbaar kunnen maken, ik wil graag de teksten van liedjes begrijpen, ik schrijf thuis graag gedichten en op school leer ik hoe ik dat nog beter kan doen. Het is ook mogelijk de klas in groepjes te verdelen. Elk groepje neemt een groep vakken (algemeen vormend, exact, de taalvakken enz.) voor zijn rekening en bedenkt mogelijke beweegredenen.

Noteer de bevindingen van elk groepje op het bord. U kunt daarna met de leerlingen bladzijde 21 behandelen, waar ze nog meer beweegredenen krijgen aangereikt. Laat de leerlingen er een aantal aankruisen. Ze hebben nu zoveel verschillende beweegredenen aangereikt gekregen dat zij met voldoende kennis de samenvatting op bladzijde 21 kunnen invullen.

De inschatting gemaakt op bladzijde 20 kan overgenomen worden op het werkblad 'Mijn advies' (binnenblad rechts onder interesses).

Alternatieve werkvorm

Als leerkracht kun u ook een persoonlijker invulling geven aan dit onderwerp. De opdracht op bladzijde 20 leent zich uitstekend daarvoor. U kunt uw eigen schoolinteresse proberen terug te halen. Vul het schema op bladzijde 20 in en vertel daarbij waarom u voor bepaalde schoolvakken interesse had.

Schrijf daarna uw huidige beroep en vrijetijdsbestedingen op. Laat de leerlingen zelf een verband leggen tussen uw interesses in de schoolvakken en uw

huidige activiteiten. Voor de leerling is dit een werkwijze, die persoonlijk overkomt en de betrokkenheid kan vergroten. Hij voelt zich er waarschijnlijk meer bij betrokken. Door deze werkvorm wordt het de leerling vrij snel duidelijk dat er veelal een verband bestaat tussen interesses op school en de latere beroepsuitoefening. De bereidheid tot een eigen interesseverkenning wordt daardoor wellicht groter.

Werkvorm 'Moet je van je hobby je beroep maken?'

In deze werkvorm brengt u de beoordeling van de interesses van de onderdelen thuis, in de vrije tijd en op school samen. Bij iedere voorkeur kan de leerling de vraag stellen: 'Is deze interesse belangrijk als hobby of heeft deze interesse ook betekenis voor later?' Lees met de leerlingen de tekst op bladzijde 22 en het verhaal 'Zo ook Eefje'. Vraag naar reacties op het verhaal. Wat vind je van Eefje's besluit?

Wat zou jij gedaan hebben? Vat het geheel samen. Iedereen heeft zijn eigen motieven om tot keuzen te komen.

Huiswerkopdracht

Geef de leerlingen tenslotte de opdracht Hoofdstuk 2 samen te vatten. Kijk nog eens naar je favoriete thuis- en vrijetijdsactiviteiten (bladzijde 19) en je favoriete schoolvakken (bladzijde 21). Vul de belangrijkste interesses in het schema op bladzijde 22 in. Zet erbij of je deze interesse belangrijk vindt voor je vrije tijd of voor je latere beroep.

De samenvatting noteren de leerlingen op het werkblad 'Mijn advies'.

Spoorzoeker bladzijde 24 en 25

Hoofddoelstelling van deze eenheid is dat de leerling beseft dat de capaciteiten -naast interesse - richting geven aan zijn loopbaanoriëntatie.

Leerdoelen

De leerling:

- kan een zelfbeoordeling maken van zijn aanleg en zijn vorderingen in de verschillende schoolvakken;
- kan een verband leggen tussen aanleg enerzijds en inzet anderzijds en weet zijn prestaties daarop te beoordelen;
- weet dat schoolcijfers geen directe voorspellers zijn van de verdere loopbaan.

Informatie voor de begeleider

Veelal wijzen goede resultaten in een bepaald schoolvak op een goede aanleg voor de in dit vak gevraagde vaardigheden, zeker wanneer deze resultaten vrij constant zijn. Het is echter gevaarlijk om te zeggen dat, wanneer de resultaten in een bepaald vak achterblijven, dit te wijten is aan een geringe aanleg. Er kunnen diverse andere redenen genoemd worden, die de oorzaak kunnen zijn van lagere resultaten: gebrek aan inzet, een sterke negatieve faalangst, moeilijkheden in de thuissituatie, puberteitsproblemen, enz. In deze eenheid is het belangrijk dat de leerling zelf een beeld probeert te vormen van zijn capaciteiten en beseft dat capaciteiten niet direct afgeleid kunnen worden van schoolcijfers of omgekeerd.

Werkvorm

Neem met de leerlingen bladzijde 24 door. Voordat de leerlingen op bladzijde 25 hun capaciteiten in de diverse schoolvakken gaan beoordelen, is het goed de leerling in deze materie verder te introduceren. Door een goede introductie zal de leerling beter in staat zijn deze zelfbeoordeling te maken.

Introductie:

Thomas is een ijverige leerling. Hij wil graag goede punten halen en daarom besteedt hij veel tijd aan zijn huiswerk. Toch valt zijn rapport hem erg tegen.

Hij begrijpt niet wat hij fout doet. Thuis beheerst hij de leerstof altijd goed en zijn moeder, die hem altijd overhoort, kan dat bevestigen. Op school, tijdens een beurt of tijdens een proefwerk, is het alsof hij alles vergeten is. Als hij een proefwerk terug krijgt, dan valt het hem op dat hij eigenlijk onnodige fouten heeft gemaakt.

Ook Liesbeth werkt hard voor school. Zij vindt dat niet zo erg, want zij krijgt er ook wat voor terug, namelijk goede punten. Haar rapport ziet er goed uit en Liesbeth is dan ook erg tevreden.

Tom is een heel spontane en leuke jongen, maar de laatste maanden is hij erg veranderd.

In de pauze staat hij het liefst alleen. Zijn klasgenoten begrijpen hem niet goed meer.

Op zijn rapport heeft Tom veel onvoldoendes.

Besprekingspunten met de leerlingen kunnen zijn:

- wie haalt goede punten op school?
- kan Liesbeth beter leren dan Thomas en Tom?
- hoe zou het komen dat Thomas en Tom geen goed rapport hebben?
- als je een slecht cijfer haalt voor een vak, betekent dat dan dat je geen aanleg voor dat vak hebt?

Vertel de leerlingen dat een slecht punt niet per definitie wil zeggen dat je geen aanleg voor dat vak hebt. Er kunnen andere redenen zijn waarom iets niet lukt. Bij het invullen van de opdracht op bladzijde 25 kan een leerling - ondanks een slecht cijfer - toch invullen dat hij het desbetreffende vak goed kan volgen.

Laat hen vervolgens de opdracht op bladzijde 25 invullen.

De inschatting gemaakt op bladzijde 25 kan de leerling op het werkblad 'Mijn advies' overnemen (binnenblad rechts onder de rubriek: capaciteiten zelfinschatting).

Huiswerkopdracht.

De Spoorzoeker bladzijde 26

Hoofddoelstelling is dat de leerling ervaart dat voor een goede ontwikkeling van de aanwezige interesses en capaciteiten een juiste werkhouding essentieel is. Daarnaast beseft hij dat in een beroepssituatie de werkhouding een sociale betekenis heeft.

Leerdoelen

De leerling:

- kent de acht genoemde begrippen en weet deze concreet te vertalen naar zijn activiteiten in de vrije tijd en op school;
- ziet de relevantie van deze aspecten voor zijn loopbaanoriëntatie;
- weet dat door training/oefening zijn houding op dit vlak verder ontwikkeld kan worden.

Informatie voor de begeleider

Alle beroepen stellen eisen aan de acht genoemde facetten, zij het dat 'de mate waarin' per beroep verschillend is. Bij dit onderdeel is het belangrijk te benadrukken dat er een wezenlijk verschil is tussen de leersituatie, waarin de leerling nu verkeert en een toekomstige beroepssituatie.

In een leersituatie kan een leerling afzien van een juiste ontwikkeling van één of meerdere van deze facetten. De gevolgen zijn dan voor hem alleen. In een beroepssituatie echter, waar iedereen zich dient in te zetten voor een gemeenschappelijk doel, draagt hij mede verantwoordelijkheid. De acht facetten krijgen hier een sociale betekenis.

Werkvorm

Lees met de leerlingen de inleiding op bladzijde 26. Ga vervolgens met hen de acht begrippen na, vraag naar voorbeelden in de vrije tijd en op school.

U kunt ook teruggrijpen naar de spreekbeurten, die zij gehouden hebben over hun hobby en een hobby als voorbeeld stellen. Zorg dat zij de begrippen in elk geval weten te hanteren.

Betrek daarna de begrippen op de leersituatie. Wat gebeurt er als bij het leren op school niet voldaan wordt aan een aantal van deze facetten? Bijv. een leerling die erg onnauwkeurig en slordig is bij de verzorging van zijn werk in het vak wiskunde. Voor wie zijn de gevolgen?

Vat het geheel samen door te zeggen dat wanneer een leerling in een leersituatie weinig moeite doet

om een goede werkhouding te ontwikkelen de gevolgen vooral voor hemzelf zijn.

Geef daarna een voorbeeld van een beroepssituatie. Bijv. een leraar op school. Wat gebeurt er als een leraar weinig geduld toont of zich niet verantwoordelijk voor zijn werk voelt? Mogelijke antwoorden zijn: de klas wordt onrustig, de leerlingen leren te weinig, de leraar heeft weinig plezier in zijn werk enz.

De gevolgen zijn niet meer voor hem alleen, maar ook voor de leerlingen.

Andere voorbeelden kunnen zijn:

- een factureerder (maakt rekeningen op) is niet ordelijk; gevolgen: de man krijgt problemen op zijn werk, hij krijgt commentaar, geniet minder vertrouwen, zal minder plezier in zijn werk hebben, het bedrijf krijgt een slechte naam bij de klanten en dat kan klanten kosten, minder klanten betekent minder werk, misschien zullen er mensen ontslagen moeten worden;
- een verpleegkundige legt weinig contacten met de patiënten en met de collega's van zijn team; gevolgen: de patiënten gaan mopperen, in het werkteam lopen de afspraken verkeerd, alles kost meer tijd dan nodig is, iedereen raakt ontevreden.

In een beroepssituatie werk je met zijn allen aan een gemeenschappelijk doel. Als het geheel goed op elkaar is afgestemd, verloopt alles soepel en prettig. Is daarbij iemand, die zich nergens wat van aantrekt, dan heeft dat gevolgen voor iedere betrokkene. Maak de leerlingen duidelijk dat het met het oog op werksituaties erg belangrijk is om een goede werkhouding te ontwikkelen. De school is in feite een voorbereiding daarop. Vraag naar voorbeelden van leerlingen. Wie van jullie heeft bij een (bij)baantje een andere werkhouding dan op school?

Laat de leerlingen vervolgens hun eigen inschatting op bladzijde 26 maken en deze inschatting overnemen op het werkblad 'Mijn advies'.

Het is zinvol om te overwegen - ook met het oog op de voorafgaande thema's - rond deze tijd een vragenlijst af te nemen of - indien deze al eerder afgenomen is - de resultaten hierbij te betrekken. Een veelgebruikte vragenlijst op scholen is de Schoolvragenlijst (SVL). De uitslag van deze vra-

genlijst zorgt voor confrontaties, waardoor een leerling kritischer wordt bij het maken van een zelfbeoordeling.

De SVL kent de volgende onderverdelingen:

1. Motivatie

- leertaakgerichtheid
- concentratie in de klas
- huiswerkattitude

2. Welbevinden

- plezier op school
- sociale acceptatie (klasgenoten)
- relatie leerkrachten

3. Zelfconcept

- uitdrukingsvaardigheid
- zelfvertrouwen bij proefwerk
- sociale vaardigheid.

4. Sociale wenselijkheid

Huiswerkopdracht

Ter voorbereiding van eenheid acht kan wederom aan de leerlingen worden gevraagd wie in de volgende bijeenkomst iets over zijn hobby wil vertellen. De nadruk in het verhaal zal nu vooral moeten liggen op datgene, waarin hij goed moet zijn, wat hij goed moet kunnen.

Spoorzoeker bladzijde 27 tot en met 34

Hoofddoelstelling

Hoofddoelstelling is wederom dat de leerling beseft dat naast interesse ook capaciteiten richting geven aan zijn loopbaanoriëntatie. De nadruk ligt in deze eenheid vooral op het maken van een zelfbeoordeling van een tiental vaardigheden.

Leerdoelen

De leerling:

- kan een aantal vaardigheden/capaciteiten noemen, die belangrijk zijn voor zijn loopbaanoriëntatie;
- kan deze begrippen concretiseren aan de hand van ervaringen, die hij heeft opgedaan in de vrije tijd of in de schoolvakken;
- beseft dat voor de LOB een zo juist mogelijke inschatting van zijn capaciteiten van belang is.

Informatie voor de begeleider

Begaafdheid, capaciteiten, inzicht, talent, vaardigheden en aanleg zijn begrippen die erg dicht bij elkaar liggen maar toch verschillen.

Bij de begrippen capaciteit en inzicht ligt het accent vooral op het cognitief redeneren. Bij talent, vaardigheid en aanleg hoeft dit niet; bij deze begrippen kan sprake zijn van motorische kwaliteiten (bijv. handigheid, fijne motoriek, evenwicht en kracht) of van verfijnde zintuiglijke waarneming (bijv. nuances zien, horen of proeven). Hieruit blijkt dat aanleg, talent en vaardigheid zeker niet alleen gereserveerd mogen worden voor het intellectuele cognitieve functioneren. Het is belangrijk om bij dit onderdeel juist niet-schoolse voorbeelden te gebruiken. Ter discussie staat vaak of capaciteiten aangeboren zijn of dat zij het product zijn van een leerproces. Om onduidelijkheden te voorkomen, zouden wij aanleg, capaciteiten enz. als volgt willen definiëren:

- a) als een aangeboren basisvaardigheid, waarmee de mens begaafd is en die als basis dient voor verdere ontplooiing;
- b) als verworven vaardigheid, die door de omgeving of door de eigen instelling/overtuiging verder gestimuleerd of afgeremd kan worden.

Het woord talent zouden wij willen reserveren voor een begaafdheid die ver boven het gemiddelde uitsteekt en die aan het licht komt

door het leveren van buitengewone prestaties.

Voor de leerling is het beoordelen van zijn aanleg of zijn vaardigheden moeilijker dan een beeld vormen van zijn interesse in vrije tijd en op school. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het tamelijk abstracte karakter van de begrippen, waarmee vaardigheden worden aangeduid. Dit is de reden geweest om op bladzijde 28 tot en met 33 veel voorbeelden te geven.

Een andere reden, die maakt dat leerlingen op dit gebied niet gemakkelijk tot een zelfbeoordeling komen, is het ontbreken van zelfervaring t.a.v. het aangeboden begrip. De leerling weet nog niet wat hij waard is.

Werkvorm 'spreekbeurt'

Deze werkvorm dient in eenheid zeven voorbesproken te zijn met de leerlingen die een spreekbeurt over hun hobby houden. Twee leerlingen presenteren wederom hun favoriete hobby voor de klas (zo levendig mogelijk met voorbeelden en demonstraties). Zij benadrukken nu vooral welke capaciteiten, vaardigheden en talenten zij kwijt kunnen in deze activiteit. Deze werkvorm mag best het gehele uur in beslag nemen.

Werkvorm

Om leerlingen de moeilijke opdracht tot zelfinschatting van hun capaciteiten te laten uitvoeren is het belangrijk stil te staan bij de inleiding op bladzijde 27.

Om tot een zo juist mogelijke zelfinschatting te komen, dient de leerling een vergelijkingsnorm aangereikt te krijgen. Het voorbeeld van Marieke maakt dat duidelijk. De vergelijkingsnorm, die voor de leerling het meest in aanmerking komt, is de klasgenoten/leeftijdsgenoten.

Iedere andere vergelijking zou oneerlijk zijn.

Daarnaast spelen bij zelfbeoordeling van leerlingen ook derden een belangrijke rol. Reik ook dit thema aan: welke mensen kunnen mij het best helpen om tot een zo goed mogelijke inschatting van mezelf te komen?

Antwoord:

ouders, leerkrachten, trainer van een sportclub, begeleider van de hobbyclub, de muziekleraar van de muziekschool, enz.

Stimuleer de leerlingen om deze voor de zelfbeoor-

deling waardevolle mensen erbij te betrekken.

Bij de samenstelling van de lijst van capaciteiten zijn we uitgegaan van de indeling 'denken, doen en invoelen' uit hoofdstuk twee. Voor de leerling biedt deze indeling een herkenningspunt en een aansluiting op de reeds eerder behandelde leerstof. We onderscheiden de doe-capaciteiten, de denk-capaciteiten en de gevoels-capaciteiten. Bij deze drieling is telkens voor eenzelfde structuur in de leerstof gekozen. Bij de behandeling kunt u het best uitgaan van het onderstaande stramien:

- een korte inleiding;
- het aanschouwelijk maken van een capaciteit en daarmee oefenen;
- vervolgens de totale zelfinschatting van de overige capaciteiten die in deze categorie zijn ondergebracht.

U kunt dit onderwerp het best in twee lessen behandelen.

Eerste les

In de eerste les bladzijde 27 tot en met 31 de doe-capaciteiten en denk-capaciteiten.

Bij capaciteiten (doen) kunt u het onderwerp lichaamsbouw en gezondheid introduceren door te wijzen op zware lichamelijke belasting die in beroepen kan voorkomen. Denk daarbij aan zowel 'mannenberoepen' (bijv. bouw) als 'vrouwenberoepen' (bijv. verzorging).

De ervaring leert dat leerlingen (met name jongens) op deze leeftijd geneigd zijn tot overschatting.

Daarom is het belangrijk om bij de behandeling van dit thema stil te staan bij langdurige en zware belasting in een beroep.

Vraag naar voorbeelden uit hun directe omgeving. Kent de leerling mensen die door zware lichamelijke belasting of door hun niet zo sterke gezondheid moeilijk of niet functioneren in hun beroep? Welke beroepsziekten kent de leerling? Houd rekening met 'privacy-gevoelens' van de leerling. Ze mogen reageren maar moeten dat niet.

Daarna vullen de leerlingen het onderdeel 'Lichaamsbouw en gezondheid' in. De overige doe-capaciteiten kunt u aanschouwelijk maken door de bijgevoegde kopieerbladen op sheet te laten zien. De leerlingen maken daarna met potlood een voorlopige zelfinschatting.

Bij het onderdeel capaciteiten (denken) geeft u weer een korte inleiding.

Daarna geeft u instructie, zodat de leerlingen het beroepensorteerproefje op bladzijde 30 kunnen maken. Dit proefje is in de praktijk uitgeprobeerd en aan de hand van de verkregen resultaten genormeerd.

Als de leerlingen hiermee klaar zijn, geeft u de juiste antwoorden, te weten:

- bankwerker, diepzeeduiker, timmerman, stationchef, minister, conciërge, poppenkastspeler, bakker, reclame-adviseur, antiquair, kinderleider, kunstenaar, uitgever, meubelverkoper, fysiotherapeut, drukker, manegehouder, theoloog, schoenmaker, badmeester, leraar, autoverkoper, aspergesteker, kraamvrouw en astronaut.

Daarna tellen de leerlingen hun goede antwoorden en kruisen zij de daarbij behorende beoordeling aan.

Deze oefening is niet alleen bedoeld om het redeneervermogen van de leerlingen op de proef te stellen, maar ook om de leerlingen te laten zien dat er verschillen en overeenkomsten tussen beroepen zijn. D.w.z. dat beroepen op deze wijze te classificeren zijn.

Vervolgens doen de leerlingen de proef van 'Logisch denken'. Het antwoord op de opgave is eerst de gans, dan de zak graan, de gans mee terugnemen, dan de vos overbrengen en tenslotte de gans ophalen.

Na deze oefeningen geeft u nog een korte toelichting op het taalgevoel. De leerlingen maken daarna weer een voorlopige zelfinschatting.

Huiswerkopdracht eerste les

De leerlingen herhalen de reeds gemaakte zelfbeoordelingen met hun ouders. Ouders en leerlingen vullen de eerste zeven onderdelen op bladzijde 34 met potlood in.

Tweede les

De gevoelscapaciteiten lenen zich bij uitstek voor het doen van een rollenspel, waarin de nadruk ligt op vragen als: hoe gemakkelijk maak ik contact, hoe doe ik dat of hoe pak ik dat aan, hoe gedraag ik me in situaties waarin ik me ongemakkelijk voel, hoe stel ik me op bij conflicten of ruzie, hoe vind ik oplossingen daarvoor, ben ik iemand die door anderen vaak in vertrouwen genomen wordt?

Situaties die u leerlingen in tweetallen kunt laten spelen zijn o.a.:

- de eerste dag op je nieuwe club, waar je niemand kent. (Hoe pak je dat aan?)
- de wachtkamer bij de dokter/tandarts binnenkomen. (Hoe gedraag je je?)
- ruzie met je beste vriend(in). (Hoe los je dat op?)
- iemand neemt je in vertrouwen en vertelt een probleem. (Hoe reageer je daarop?)
- in een restaurant gooit de ober per ongeluk de soep over je nieuwe kleren. (Wat doe je?)

U kunt de leerlingen ook vragen uit eigen ervaring voorbeelden te noemen.

Laat een aantal leerlingen een situatie spelen. Bespreek vervolgens het rollenspel.

Vraag leerlingen of zij het anders aan zouden pakken of zouden oplossen.

Daarna kunnen ze de vragen onder sociale vaardigheid invullen. Als zij dit gedaan hebben, geeft u nog een korte toelichting op 'Omgangsvormen hebben' en 'Anderen en mezelf begrijpen'.

Hierna kunnen de leerlingen de zelfbeoordeling onderaan bladzijde 33 invullen.

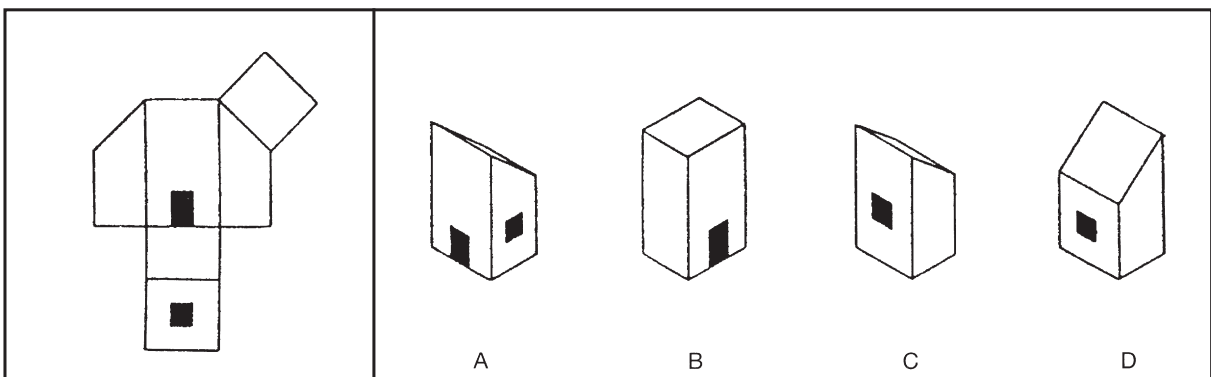
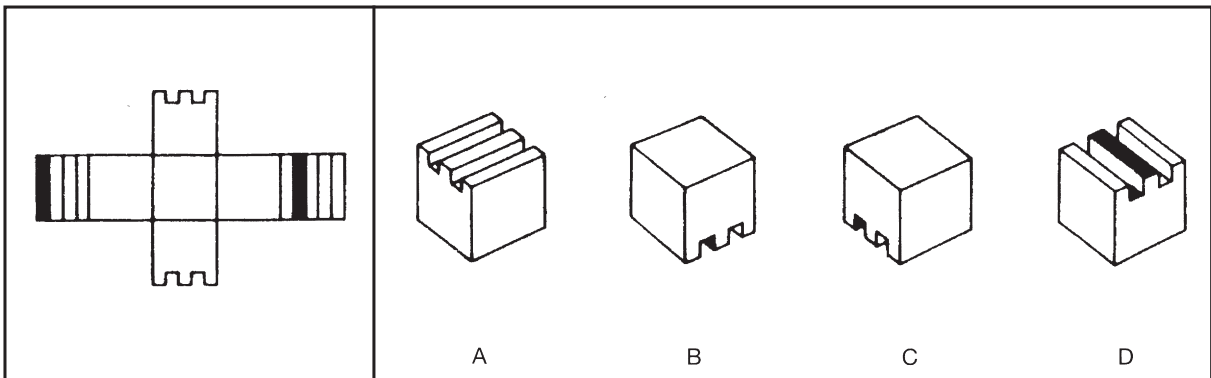
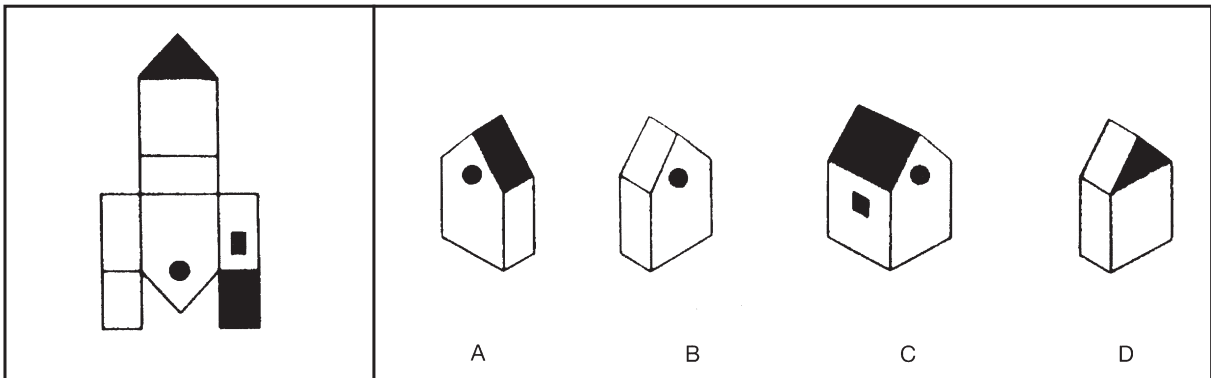
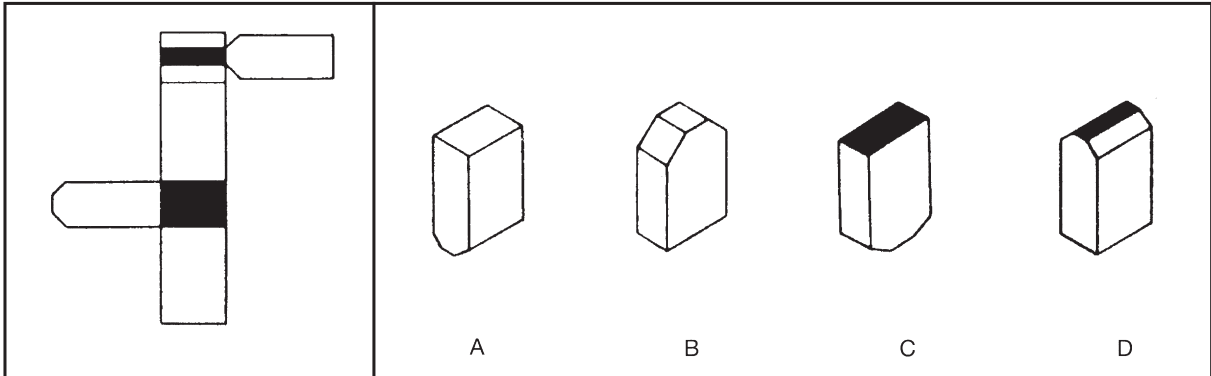
Behandel daarna bladzijde 34. Leg er de nadruk op dat bijna niemand voor alles sterke of zwakke vaardigheden heeft. Bij de LOB gaat het er juist om een indruk te krijgen van die sterke en zwakke kanten.

Huiswerkopdracht tweede les

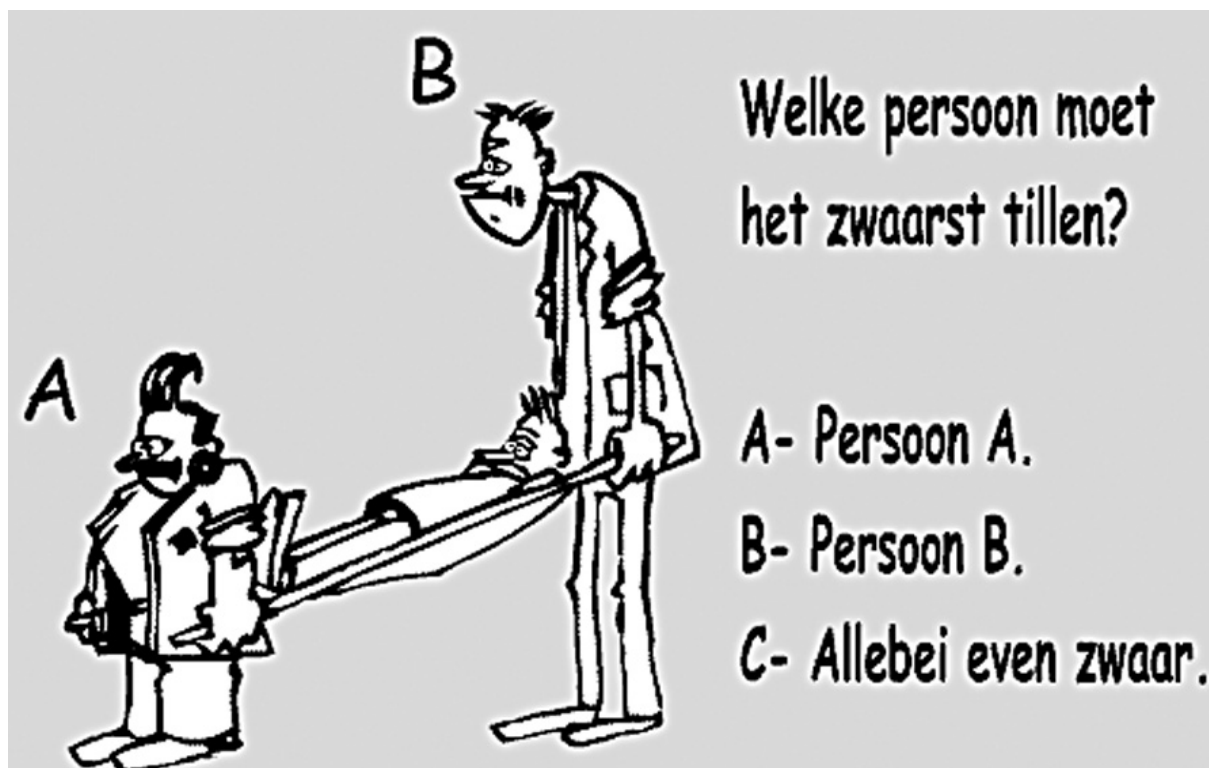
Vraag de leerlingen opnieuw hun ouders erbij te betrekken. De zelfbeoordeling van de onderdelen 8 tot en met 10 kan dan ingevuld worden op bladzijde 34. Deze eindbeoordeling, inclusief de beoordeling van de ouders, kan eveneens genoteerd worden op het werkblad 'Mijn advies'.

Ruimtelijk inzicht

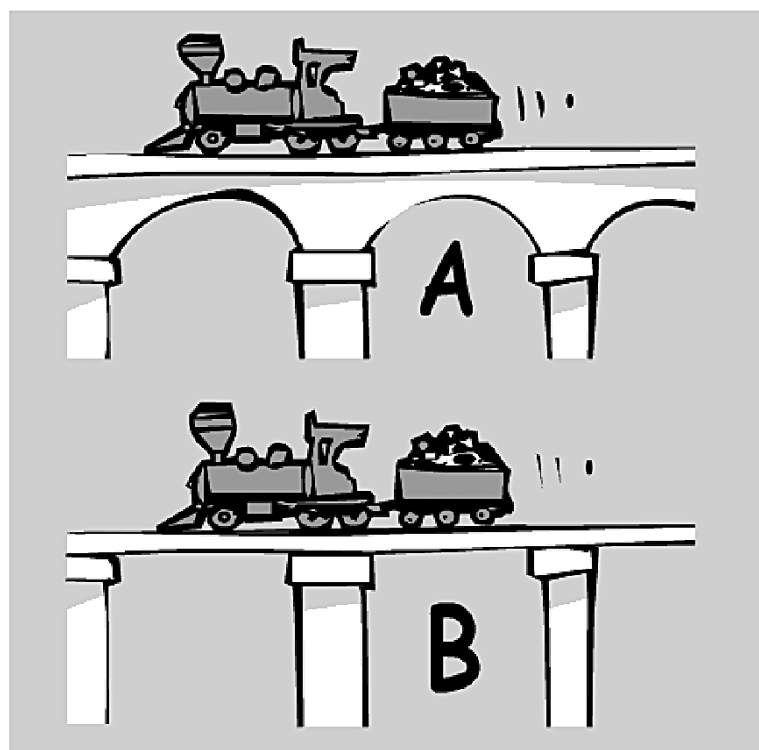
Welke van de vier figuren - A, B, C, D - kan van het patroon aan de linkerkant gemaakt worden?

Technisch inzicht

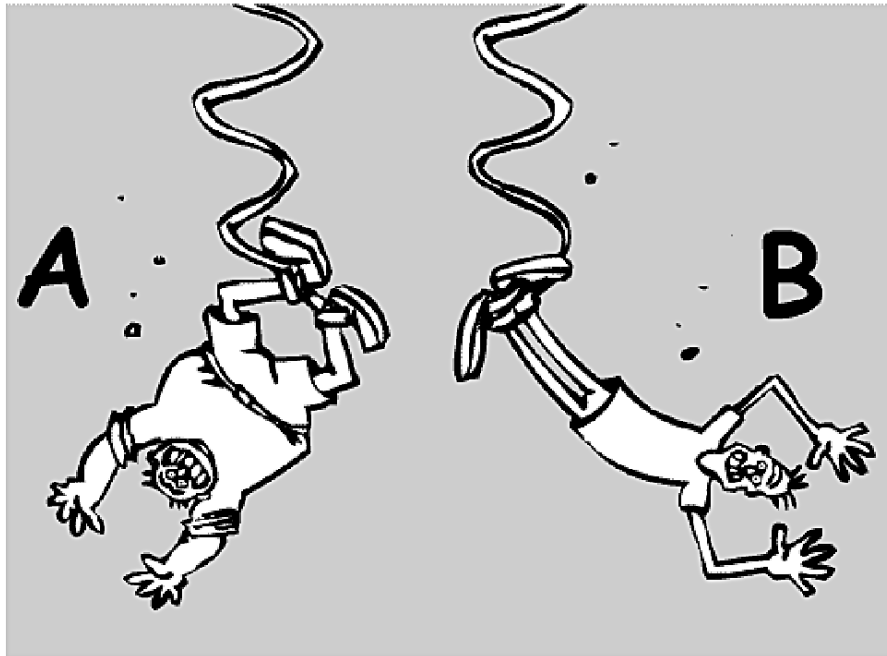

Welke brug is het stevigst?

- A- brug A.
- B- brug B.
- C- allebei.

Welke "bungeejumper" valt het snelst?

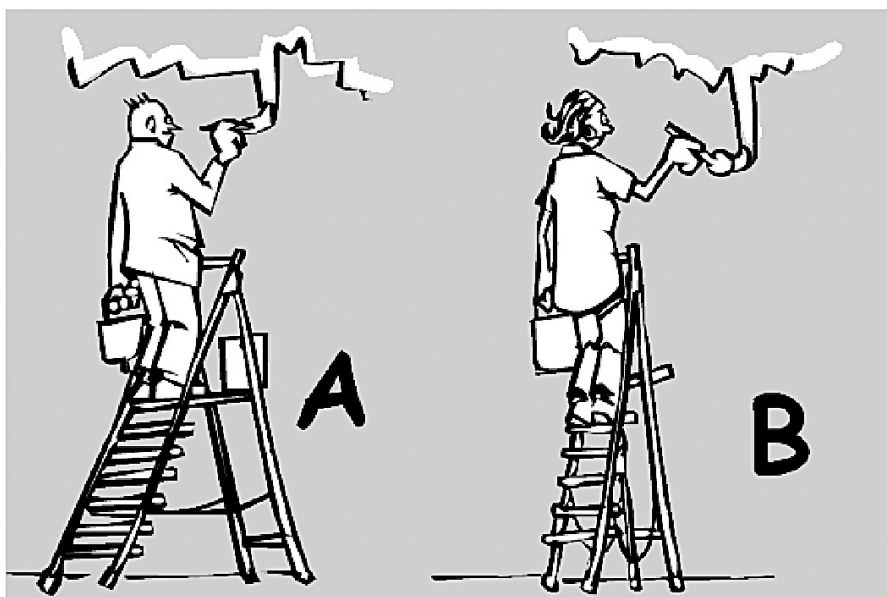

A- Persoon A.

B- Persoon B.

C- Allebei even snel.

Welke situatie is het veiligst ?

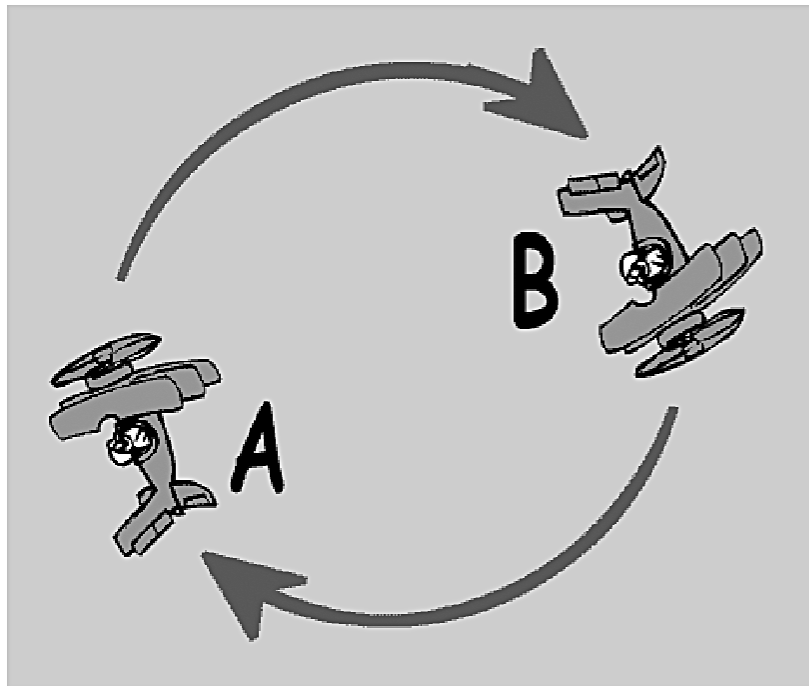

A- Situatie A.

B- Situatie B.

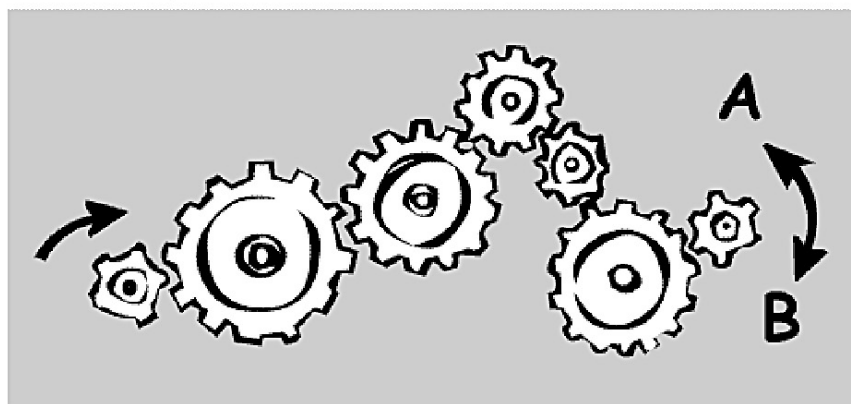
C- Allebei.

Welke situatie is voor de piloot het gevaarlijkst?

- A- Situatie A.
- B- Situatie B.
- C- Allebei de situaties.

**Het eerste tandwiel draait rechtsom.
In welke richting draait het laatste?**

- A- Richtiging A.
- B- Richtiging B.

Spoorzoeker bladzijde 35 tot en met 36

Hoofddoelstelling is dat de leerling beseft dat - naast capaciteiten en interesses - persoonlijkheidskenmerken een bepalende invloed kunnen hebben op zijn loopbaanoriëntatie.

Leerdoelen

De leerling:

- ziet de relevantie van eigenschappen voor zijn loopbaanoriëntatie in;
- kan een selectie maken uit een opsomming van eigenschappen en bepalen welke voor hem kenmerkend zijn;
- kan daarbinnen een onderscheid maken tussen zijn opstelling thuis, op school en in de vrije tijd.

Informatie voor de begeleider

Persoonlijke kenmerken kunnen in de realisatiefase van de LOB doorslaggevend zijn. Een juiste opstelling in de persoonlijke presentatie is in selectieprocedures van beroepsopleidingen en banen van essentieel belang.

Eigenschappen vertellen meer over 'de aard van het bestje'. Bij de behandeling van dit thema dient u met een aantal zaken rekening te houden:

- de privacygevoelens van leerlingen.
Behandeling van dit thema kan door sommigen erg persoonlijk gevonden worden.
Respect hiervoor tonen is noodzakelijk;
- de ontwikkelingsfase van de leerling.
De vorming van het zelfbeeld is in volle gang. De drang naar zelfbepaling gaat steeds meer toenemen. Echter de invloed van ouders en niet te vergeten de 'peergroep' is desondanks niet te onderschatten;
- de klassennorm.
Het kan voorkomen dat een bepaalde eigenschap (bijv. eigenwijs) als positieve norm door de klas verheven is. Een dergelijke opinie beïnvloedt de zelfinschatting van de leerling;
- de reacties in de klas.
Belangrijk is dat u ingrijpt wanneer deze lesstof aangegrepen wordt om enkele leerlingen in een hoek te plaatsen. Probeer een zo positief en

open mogelijke sfeer te creëren, waarin leerlingen openhartig durven te zijn.

Deze overwegingen hebben er toe geleid dat de klassenoefeningen een veilig karakter hebben gekregen. De meer persoonlijke beoordelingen vinden individueel en in de thuissituatie plaats.

Werkvorm 'Mijn eigenschappen'

Neem de inleiding op bladzijde 35 met de leerlingen door. Eigenschappen hebben iets te maken met hoe je reageert in verschillende situaties. Bespreek de volgende situaties met de klas:

- hoe reageer je op een moeilijk proefwerk?
Laat de leerlingen uit de opsomming van eigenschappen (bladzijde 35) eerst de mogelijke reacties selecteren (zelfverzekerd, optimistisch, somber, serieus, koelbloedig, pessimistisch, rustig, onzeker en angstig). Vraag vervolgens om persoonlijke reacties. Hoe reageer jij meestal?
- hoe reageer je op stemmingen?
Hoe gedraag je je als je 's morgens opstaat?
Laat de leerling wederom een selectie uit de lijst met eigenschappen maken. Vraag vervolgens naar persoonlijke reacties. Ben je humeurig, ben je meteen actief, loop je vrolijk fluitend door het huis of wil je het eerste uur met rust gelaten worden?
Vat het geheel samen door erop te wijzen dat ieder mens anders reageert en dat dat o.a. met je eigenschappen te maken heeft. In werk/beroep is dat ook zo. Noem een aantal voorbeelden, bijv. een cassière werkt vaak onder grote druk en moet dus iemand zijn die niet snel in paniek raakt. Ook vriendelijk blijven is dan belangrijk. Vraag of de klas andere voorbeelden kan bedenken.

Geef de klas vervolgens de volgende opdracht:

- je moet je buurman/buurvrouw in de klas een compliment maken. Welke eigenschappen uit de lijst zou jij dan voor hem/haar kiezen? Geef ook redenen daarvoor.
Laat leerlingen die dat willen hun antwoorden geven.

Introduceer de oefening op bladzijde 36. Lees met de leerlingen de tekst door. Welke eigenschappen je laat zien hangt veelal af van de situatie, waarin je verkeert. Waarschijnlijk stel je je in een onbekende situatie anders op dan in een situatie, die zeer bekend is. Vergelijk maar eens de eerste keer dat je in een nieuwe klas komt met je reacties een aantal weken later als je de klas al wat beter kent. Zo kan er ook verschil zijn tussen hoe je klasgenoten je op school kennen, hoe je ouders, je broer of zus je thuis kennen en hoe je vrienden in je vrije tijd tegen je aan kijken.

Huiswerkopdracht

Geef leerlingen de opdracht om de oefening op bladzijde 36 voor de volgende keer in te vullen. Stimuleer ze zoveel mogelijk om samen met hun ouders de lijst van eigenschappen door te nemen en op grond daarvan in te vullen welke eigenschappen thuis het meest op de voorgrond treden. De leerlingen vullen dit ook in voor 'school' en 'vrije tijd'.

Vraag de leerlingen de volgende bijeenkomstof dit is gebeurd

Spoorzoeker bladzijde 38 en 39

Hoofddoelstelling is meer inzicht te verkrijgen in het begrip 'beroep'. Na de uitgebreide aandacht voor de persoon van de leerling (zelfconceptverheldering) gaat in hoofdstuk vier de blik in de richting van de beroepen en beroepssectoren. Het is daarbij de bedoeling dat het aspect van voorlichting /informatie niet overheerst. Centraal staat wat de leerling zelf meebrengt aan eigen achtergrond en inzichten en ook hoe de leerling ten opzichte van die beroepen staat. M.a.w. het is ook in dit hoofdstuk steeds de bedoeling dat de leerling actief aan bod komt.

Leerdoelen

De leerling:

- kan bij het begrip 'beroep' algemene kenmerken noemen;
- kan zijn beroepomgeving in beeld brengen.

Informatie voor de begeleider

In deze eenheid wordt een begin gemaakt met het zich verdiepen in het 'beroep' en met het activeren van de reeds aanwezige kennis van beroepen. Bij het meer inhoudelijk bekijken van het begrip beroep is het belangrijk om de houdingsaspecten van de leerling t.a.v. beroepen te inventariseren. Dit geeft de begeleider een kijk op de instap van de leerling naar de LOB-lessen. Hoe beleeft de leerling beroepen?

Is er sprake van een positieve of juist negatieve beleving, zijn de verwachtingen hoog gespannen of ziet een leerling slechts een somber perspectief? Later in eenheid 13 wordt de leerling een meer beroepkundige analyse van het begrip 'beroep' aangereikt als hulpmiddel bij de beroepenverkenning. Het is de bedoeling de bij de leerlingen reeds aanwezige beroepkennis zoveel mogelijk te activeren om het referentiekader van de leerlingen in kaart te brengen en de leerlingen te laten beseffen dat zij eigenlijk ongemerkt al heel wat beroepen kennen.

Werkvorm 'Welke beroepen ken je al?'

Het huidige referentiekader van de leerling zal grotendeels bepalend zijn voor de beroepen waarop een leerling zich zal oriënteren.

Hoewel dit na verloop van tijd kan veranderen is het

toch goed om te inventariseren wat de referentieberoepen van de leerling zijn. De leerling zal geneigd zijn dié beroepen te noemen, die in zijn directe omgeving voorkomen (beroepen van ouders, familieleden, bureaus en kennissen). De beroepen die een leerling noemt zijn een eerste indicatie, bijv. wordt de leerling vooral met technisch/handvaardige beroepen geconfronteerd, komt deze leerling uit een milieu, waarin hogere beroepen een grote rol spelen? Welk aspiratieniveau valt hieruit af te lezen? Laat de leerlingen het werkblad 'Beroepen om me heen' op bladzijde 39 invullen.

Huiswerkopdracht

Deze opdracht kan thuis afgemaakt worden eventueel met behulp van de ouders.

Behandel vervolgens 'Mijn houding ten aanzien van beroepen' op bladzijde 38. Lees met de leerlingen de tekst door. Ongemerkt kent de leerling al menig beroep en al even ongemerkt heeft hij ook al een houding t.a.v. bepaalde beroepen en beroepen in het algemeen aangenomen. Inventariseer of er leerlingen zijn die door intensieve confrontatie met een beroep dit beroep willen kiezen of juist afwijzen. Vraag naar beroepenvoorkeuren uit de kindertijd. Waarom wilde je toen kiezen voor dat beroep; waar had dat mee te maken?

In de volgende lessen zullen we iets langer stil staan bij de verschillende invloeden op jouw keuze en voorkeuren tot nu toe.

Spoorzoeker bladzijde 40

Hoofddoelstelling is dat de leerling beseft dat het normaal is om een droomberoep te hebben. De leerling dient echter de bereidheid te hebben beroepswensen nader te onderzoeken.

Leerdoelen:

De leerling:

- wordt zich bewust van zijn droomwensen en zijn fantasie;
- is bereid zijn droomwensen nader te onderzoeken;
- leert droomberoepen realistischer te bekijken;
- beseft dat de meeste droomberoepen moeilijk te bereiken zijn.

Informatie voor de begeleider

Identificatie met beroepen vindt reeds op jonge leeftijd plaats. Vanuit de fantasiewereld van het kind hebben bepaalde beroepen een aparte aantrekkingskracht. Dit fantasiedenken heeft veelal een motiverende invloed.

Op speelse wijze komt identificatie met een latere beroepsrol tot stand. Echter in het voortgezet onderwijs komt de leerling voor de taak te staan om vanuit dit kinderlijke wensdenken een ontwikkeling in gang te zetten naar de realiteit van de volwassenwereld. Een niet geringe opgave. De begeleider kan op het probleem 'droomberoep' stuiten.

Enerzijds is het hebben van een droomberoep voor een leerling zoals gezegd motiverend, anderzijds is het gevaarlijk daarop (studie-)keuzen te baseren. Hoe daarmee om te gaan?

Wanneer een leerling een droomberoep heeft dan is dat te herkennen aan:

- afgaan op uiterlijkheden (heeft een dure, mooie auto, wereld van glamour en glitter, is beroemd enz.);
- niet op de hoogte zijn van de eigenlijke taken van het werk;
- enkel positieve kanten noemen en zich niet bewust zijn van de keerzijde;
- vastklampen aan een beroep en niet bereid verder te kijken.

Werkvorm

Leid het thema 'droomberoep' in. Lees de voorbeelden van Marieke en Lucas. Diep het thema verder uit met de werkvorm 'liefde maakt blind'. Leerlingen verkeren in een leeftijdsfase dat verliefdheden als belangrijk ervaren worden. Stel de volgende vragen: wie is er echt verliefd geweest, wat is dat, wat voel je dan, hoe vind je dat? Kijk je nog naar anderen als je verliefd bent? Vraag ook naar verliefdheden die beëindigd zijn. Hoe was je eerste indruk van die persoon, heb je nu een andere kijk op die persoon? Zo ja, hoe komt dat, wat is er in de tussentijd veranderd?

Vat het klassengesprek samen door te zeggen dat liefde soms blind maakt. In het begin ben je vaak erg enthousiast en zie je alleen maar die positieve kanten. Soms blijkt dat later tegen te vallen. Met beroepen kan dat ook gebeuren.

Maak de leerlingen duidelijk dat afgaan op uiterlijkheden niet goed is en dat, alvorens definitief te kiezen, zij deze keuze goed moeten voorbereiden. Vraag de leerlingen hoe ze dat kunnen doen. Noteer dit op het bord (open dagen bezoeken, een beroepsbeoefenaar interviewen, lezen over het beroep, ontdekken op school en in de vrije tijd waar je geschikt voor bent of niet enz.).

Laat de leerlingen vervolgens de vragen op bladzijde 40 invullen.

Huiswerkopdracht

Spoorzoeker bladzijde 41 en 42

Hoofddoelstelling is dat de leerling zijn houding ten aanzien van beroepen gaat bepalen. Het gaat in deze leseenheid vooral om subjectieve verschillen tussen beroepen.

Leerdoelen

- de leerling leert de verschillende opvattingen over sexe-rol en loopbaankeuze kennen;
- de leerling kan zijn eigen standpunt ten aanzien van sexe-rol en loopbaankeuze verwoorden;
- de leerling leert de verschillende opvattingen over aanzien en loopbaankeuze kennen;
- de leerling kan zijn eigen standpunt ten opzichte van aanzien en loopbaankeuze verwoorden.

Informatie voor de begeleider

Bij de behandeling van de volgende thema's is het van groot belang welke houding en welk gedrag de mentor zelf aanneemt. Uit onderzoek is gebleken dat acceptatie van roldoorbrekend materiaal sterk samenhangt met de opstelling van de persoon voor de klas.

1. Loopbaankeuze en de sexe-rollen:

Hoezeer de afgelopen jaren ook campagnes gevoerd zijn om tot roldoorbrekende keuzes te komen in de LOB, toch blijken sexe-rollen en beroepsrollen nog vaak met elkaar in verband gebracht te worden. Echter er worden - zij het moeizaam - vorderingen op dit gebied gemaakt. Of een beroep als 'mannenberoep' of als 'vrouwenberoep' gezien wordt, hangt grotendeels af van de mate waarin we in de beroepsuitoefening worden geconfronteerd met mannelijke of vrouwelijke beroepsbeoefenaren. Bijv. maatregelen, die vrouwen meer kansen in het beroep 'buschauffeur' hebben gegeven, leidden ertoe dat dit beroep niet langer meer werd gezien als enkel en alleen een 'mannenberoep'.

Zo zijn er meer voorbeelden te noemen: de politieagente, de treinconductrice, de verpleegkundige, de vrouwelijke rechter, de herenkapster, enz. De beeldvorming van deze beroepen is de afgelopen jaren ingrijpend gewijzigd.

Jongeren blijken in hun loopbaanoriëntatie nog steeds erg gevoelig voor de sexe gebonden beroepsrol. Behandeling van dit onderwerp in de

LOB-lessen heeft daarom als doel de leerling een genuanceerdere visie hieromtrent aan te reiken.

2. Loopbaankeuze en status

Beroepsrollen worden veelal gezien als een indicator van de sociaal-economische positie van het individu. Volgens Gottfredson onderkent het kind in de leeftijdsfase 9 - 13 jaar de status die aan beroepen wordt toegekend.

Het statusreferentiekader van de beroepen wordt in deze fase gevormd. De beroepen die niet voldoende passen binnen de eigen statusbepaling worden al snel beschouwd als niet acceptabele keuzemogelijkheden.

De eigen statusbepaling is onder andere sterk afhankelijk van de eigen intelligentiebeoordeling en van de studiemotivatie.

Daarnaast spelen bij de statustoekenning een aantal andere factoren een grote rol, te weten:

- met welke beroepen wordt de leerling in de directe omgeving geconfronteerd (zie bladzijde 39 werkblad 'Beroepen om me heen');
- welke positie neemt het gezin sociaal-economisch in of naar welke positie streeft men;
- hoe waardeert men thuis de nu gekozen opleiding van het kind?

De statusbepaling door de leerling is derhalve complex en afhankelijk van zijn persoonlijke kwaliteiten, opvoeding en milieu (socialisatie).

Werkvorm 'man-vrouw beroep'

Laat de leerlingen de opdracht op bladzijde 41 invullen. Inventariseer vervolgens een aantal reacties op het bord. Vraag de leerlingen te beargumenteren waarom zij de beroepen zo hebben ingedeeld. Heeft dit te maken met lichamelijke verschillen, verschillen in toegeschreven eigenschappen van jongens/meisjes, maatschappelijke of culturele verschillen?

Probeer aan de hand van de reacties een klassengesprek te voeren en laat verschillende meningen naar voren komen. Neem 'tip' met de leerlingen door.

Vraag de leerlingen tenslotte 'jouw conclusie' op bladzijde 41 in te vullen.

Werkvorm 'status van het beroep'

Noteer 'hoge status, gemiddelde status en lage status' op het bord. Laat de klas beroepen noemen onder de verschillende categorieën.

Laat ze vervolgens het klassenbeeld in de Spoorzoeker noteren.

Verwacht mag worden dat het resultaat een weergave zal zijn van de huidige maatschappelijke waardering. In het kader hiernaast treft u hiervan een voorbeeld aan.

Een onderzoek liet het volgende beeld zien:

Hoge status	Gemiddelde status	Lage status
chirurg	politie-agent	glazenwasser
rechter	elektriciën	schoorsteenveger
hoogleraar	verpleegkundige	strijker wasserij
burgemeester	nieuwslezer	vuilnisman

Hoe komt het nu dat beroepen hoger of lager beoordeeld worden?

Laat de leerlingen kenmerken noemen van beroepen, die respectievelijk een hoge waardering krijgen en beroepen, die een lage waardering krijgen.

Verwacht mag worden dat:

- hoge status verkregen wordt door veel geld verdienen, belangrijk gevonden worden, beroemd zijn, lange studiewegen gevolgd hebben, schoon werk hebben, verantwoordelijkheid dragen, beslissingen moeten nemen;
- lage status daarentegen door vuil werk, werk dat weinig mensen willen doen, zwaar werk, niets te zeggen hebben, weinig verdienen enz.

Behandel vervolgens 'tip'.

Bespreek met de leerlingen wat de leerlingen hiervan vinden.

Laat ze tenslotte 'jouw conclusie' invullen. Vat deze les als volgt samen; bij het denken over beroepen is het belangrijk om te weten welke invloeden een rol spelen bij het kiezen.

Een aantal van deze invloeden hebben we de afgelopen lessen besproken; t.w.:

- ervaringen (positief of negatief) met beroepen;
- droomberoep;
- sexe-rol;
- status.

In 'jouw conclusie' heb je steeds voor jezelf bepaald hoe belangrijk je deze invloeden voor je keuze vindt. Dat kan per persoon heel verschillend zijn. In de komende les gaan we naar de beroepen zelf kijken. Wat is een beroep en waar moet ik opletten als ik meer te weten wil komen over verschillen tussen beroepen? De verschillen die we dan bespreken zijn verschillen, die voor iedereen hetzelfde zijn.

Huiswerkopdracht.

Spoorzoeker bladzijde 43 tot en met 46

Hoofddoelstelling is het verschaffen van criteria aan de leerling om meer inzicht te verkrijgen in de belangrijkste elementen van beroepen.

Hierdoor kan de leerling later zijn standpunten en voorkeuren beter bepalen.

Leerdoelen

De leerling:

- beseft dat beroepen van elkaar verschillen;
- kan een aantal belangrijke verschillen tussen beroepen benoemen (objectieve en subjectieve);
- weet dat zowel de objectieve als de subjectieve verschillen tussen beroepen hem kunnen helpen bij het kiezen.

Informatie voor de begeleider

Om tot inzicht en tot een keuze te kunnen komen dienen de leerlingen criteria aangereikt te krijgen. In hoofdstuk twee en drie hebben de leerlingen een analyse moeten maken van hun sterkere en zwakkere kanten (capaciteiten, interesse, persoonlijkheid en werkhouding).

Dit zijn in de leerling gelegen criteria. In hoofdstuk vier dienen de leerlingen te ontdekken dat in de beroepenwereld eveneens criteria te vinden zijn.

De verschillen tussen beroepen (o.a. werktaken, capaciteiten en de waarde die men hecht aan sexe-rol en status) kunnen de leerling helpen bij het structureren en overzichtelijk maken van de beroepenwereld. In de verschillen tussen beroepen onderscheiden we verschillen, die subjectief zijn, welke vooral verwijzen naar beleving en verschillen die objectief zijn, welke bij uitstek geschikt zijn om tot geschiktheidscriteria te komen. Sexe-rol en status zijn subjectieve criteria. Iedere leerling heeft ten aanzien van deze onderwerpen een eigen standpunt. Beoogd wordt dat de leerling zijn standpunt leert verwoorden.

Objectieve verschillen kunnen gevonden worden in de werkzaamheden, de werkplek, het gemaakte product of de geleverde dienst, de te gebruiken hulpmiddelen, de plaats in de organisatie en de gevraagde opleiding. Deze objectieve criteria vormen ons inziens de belangrijkste ingang om tot een diepgaander inzicht in de beroepen te komen.

Werkvorm 'Hoe komen beroepen aan hun naam?'

Neem samen met de leerlingen de tekst (en de voorbeelden) op bladzijde 43 door. De namen van beroepen maken die belangrijkste verschillen tussen beroepen duidelijk. Dat zijn:

- het product (wat maak je?);
- de werkplek (waar werk je?);
- de werkzaamheden (wat doe je?);
- de hulpmiddelen (welk materiaal, gereedschappen of apparaten gebruik je?);
- de kwalificatie (welke school moet je volgen?);
- de functie (wat is je plaats in de organisatie?).

Noteer deze objectieve verschillen op het bord. Om de leerling vertrouwd te laten raken met de eerder genoemde begrippen kunt u de oefening op bladzijde 44 klassikaal doen.

Bespreek na de oefening de antwoorden:

- operatiekamerassistent: werkplek en functie;
- vertaler: werkzaamheden;
- museummedewerker: werkplek en functie;
- professor: kwalificatie;
- schoenmaker: product en werkzaamheden;
- telefonist: hulpmiddel;
- verzorgingsassistent: werkzaamheden en functie;
- schoonmaker: werkzaamheden;
- bierbrouwer: product en werkzaamheden;
- laborant: werkplek;
- beeldhouwer: product en werkzaamheden;
- cameraman: hulpmiddel;
- afdelingschef: werkplek en functie;
- lasser: werkzaamheden;
- commissaris: functie;
- onderwijzer: werkzaamheden;
- theoloog: kwalificatie;
- boekhouder: werkzaamheden;
- stratenmaker: product en werkzaamheden;
- computerprogrammeur: hulpmiddel en werkzaamheden;
- boekhandelaar: product en werkzaamheden;
- sleepbootkapitein: hulpmiddel en functie;
- meester in de rechten: kwalificatie;
- cassière: hulpmiddel.

Laat de leerlingen bij de verschillende onderwerpen klassikaal vragen bedenken, die ze kunnen stellen aan een beroepsbeoefenaar. Deze vragen kunnen de leerlingen noteren op bladzijde 45.

De leerling kan vervolgens met behulp van de vragen en het werkblad 'Beroepskenmerken' op bladzijde 46 een beroep verder verkennen.

Huiswerkopdracht

Geef leerlingen de opdracht om groepsgewijs of individueel een beroep uit hun naaste omgeving te verkennen volgens het model van het werkblad op bladzijde 46. Maak afspraken wanneer zij dit in de vorm van een kort verslag bij u inleveren.

In deze werkvorm is de basis gelegd voor de latere beroepenverkenning/arbeidsoriëntatie.

Spoorzoeker bladzijde 48 tot en met 51.

Hoofddoelstelling is dat de leerling weet welke trajecten op school na het tweede leerjaar mogelijk zijn en dat hij met behulp van het werkblad tot een eigen advies komt.

Leerdoelen

De leerling:

- kent de vervolgtrajecten en hun keuzemomenten in het derde leerjaar;
- weet welke keuzen hij in het tweede leerjaar moet maken;
- weet welk advies op school aan hem gegeven is;
- kan een voorkeur uitspreken voor een vervolgtraject;
- kan tot een eigen advies komen.

Informatie voor de begeleider

Deze leseenheid is voorlichtend van aard. Voor mentoren is het te overwegen de decaan bij deze leseenheid te betrekken, zodat vragen betreffende vervolgtrajecten voldoende beantwoord kunnen worden.

Ons inziens is het belangrijk de mogelijkheden op uw school zo duidelijk mogelijk te behandelen. Dit hangt o.a. af van het onderwijstype waarin de leerling nu onderwijs volgt.

Belangrijk daarbij is:

- aan te geven welke leerwegen binnen het vmbo aangeboden worden;
- welke afdelingen aangeboden worden binnen het vmbo en welke niet;
- welke keuzemogelijkheden er zijn voor de gemengde of theoretische leerweg en welke concrete keuzen dan gemaakt kunnen worden voor het derde leerjaar;
- of er een havo- en/of vwo-afdeling is en hoe het vervolgtraject er dan uit ziet.

Met deze kennis en de kennis van de voorafgaande lessen achten we de leerling in staat een eigen advies op te stellen voor de komende onderwijsperiode. Daar het advies niet alleen gebaseerd kan zijn op het oordeel van de leerling, spreekt het vanzelf om daarbij de adviezen van de vakdocenten (zie werkblad 'Mijn advies') te betrekken.

Indien het advies van de school en dat van de leerling van elkaar afwijken, dan dient dit probleem

in een individueel gesprek (zodanig met ouders) opgelost te worden. In bepaalde gevallen kan externe deskundigheid van een adviesbureau worden ingeschakeld.

Werkvorm

Bespreek met de leerlingen wat een keuze voor respectievelijk het vmbo, havo of vwo in het derde leerjaar betekent (bladzijde 48 en 49).

Laat ruimte voor vragen van leerlingen. Behandel vervolgens bladzijde 50. Voor havo en vwo leerlingen lijkt bladzijde 50 enkel van belang te zijn voor die leerlingen die een overstap naar het vmbo overwegen. Voor vmbo- theoretische leerweg lijkt het vooral van belang om de vier sectoren kort te bespreken. Enkel voor de leerlingen waar een overstap naar een derde leerjaar vmbo-kader of basis aan de orde is, lijkt een toelichting op de verschillende afdelingen of intra- / intersectorale programma's van belang. Het is het overwegen waard om dat in individuele leerlinggesprekken te doen.

Vraag de leerlingen tenslotte op bladzijde 51 hun keuze kenbaar te maken. De gemaakte keuzen in het schema op bladzijde 51 dienen door de leerlingen overgenomen te worden op het werkblad 'Mijn advies'.

Huiswerkopdracht

Stimuleer de leerlingen het werkblad 'Mijn advies' met hun ouders te bespreken om zodoende - na gezamenlijk overleg - tot een advies / keuze te komen. Spreek een tijdstip af waarop de leerlingen het werkblad 'Mijn advies' -mogelijk ondertekend door de ouders - bij u inleveren.

Sluit tenslotte de LOB-lessen af.

ICT EN NIEUWE MEDIA

In de Spoorzoeker vindt de gebruiker geen verwijzingen naar de audiovisuele hulpmiddelen alsook geen uitgebreide verwijzing naar digitale informatiebronnen via internet. De inventarisatie en actualisering van deze media levert grote problemen op door de snelle veranderingen die optreden zowel naar uitgave alsook naar medium. De videoband is achterhaald door de CD-rom en deze is alweer achterhaald door de DVD en de groeiende toegang tot internet binnen de (studielandenschappen van de scholen.

Indien u audiovisueel materiaal zoekt ter ondersteuning van de lessen dan is het zinvol bij de uitwerking van het werkplan de op school al aanwezige materialen (videobanden, CD-roms, DVD'S, websites) te inventariseren en in het schoolwerkplan van de LOB te vermelden.

In de handleiding hebben wij daarnaast een overzicht opgenomen waarin u de meest relevante websites kunt noteren en kort kunt vermelden waarvoor deze website interessant is.

Een aantal interessante sites zijn reeds vermeld.

Programmatuur ter ondersteuning van de LOB-lessen:

- Schooltraject / Optietraject een uitgave van het LDC; bevat uitgebreide informatie over beroepen, opleidingen, arbeidsmarkt-informatie en kent verschillende zoeksystemen om leerlingen de weg te wijzen naar interessante vervolgstudies of beroepsmogelijkheden.

Interessante websites:

www.schoolweb.nl

beschrijving van vervolgstudies en beroepen voor alle onderwijsniveaus;
informatie over de Studiebeurs te Utrecht;
informatie over leren in het algemeen;
informatie over studiefinanciering enz.

www.beroepenkrant.nl

Informatie over beroepen en studies, soms voorzien van video's.

www.digischool.nl

informatie te vinden onder voortgezet onderwijs -begeleiding- decaan; interessante links naar andere sites met opleidingen en beroepenbeschrijvingen.

www.gobnet.nl

informatie over beroepen en opleidingen in de gezondheidszorg en verzorging.

www.roc.nl

informatie site van de Regionale Opleidings Centra (MBO) met toegang tot de sites van ieder ROC.

<http://www.groenonderwijs.com>

informatiesite van het Agrarisch opleidingscentrum.

www.scholieren.tv

interessante site met veel videoclips over studies en beroepen na het vmbo, havo en vwo.

www.beroepskeuzedagboek.nl

bevat informatie over de methode Beroepskeuzedagboek en mogelijkheden die de Loopbaanoriëntatie- en begeleiding ondersteunen.

www.beroepskeuze.nl

informatiesite van het Register van beroepskeuzeadviseurs met een overzicht van de erkende instellingen bij u in de regio; een beschrijving van de beroepscode welke door de vermelde instellingen onderschreven is.

www.jouwtechniek.nl

informatie over technische beroepen en opleidingen

www.vaktoppers.nl

informatie over meer ambachtelijke beroepen.

www.mbokunstonderwijs.nl

informatie over meer creatief gerichte opleidingen in het vmbo.

www.

informatie over.....

.....

.....

www.

informatie over.....

.....

.....

www.

informatie over.....

.....

.....